Opplegg 1: Falske nyheter

Mål og rammer for opplegget

Tema: Hva er falske nyheter, hvordan kjenne dem igjen, og hvordan bruke kritisk tenkning for å avdekke dem.
Målgruppe: Ungdomsskoleelever
Læringsmål:

- Elevene skal forstå hva falske nyheter er og hvorfor de spres.
- Elevene skal lære konkrete metoder for å kjenne igjen falske nyheter.
- Elevene skal presentere sitt arbeid i klasserommet.

Varighet: 1-2 undervisningstimer (ca. 90 minutter)
Denne økta kan organiseres som et tradisjonelt prosjektarbeid som starter med en felles samling om tema, og deretter fordeles i grupper for å arbeide med hver sine opplegg. Her har nok du som lærer best kunnskap om hva som vil fungere best. Opplegget i klasserommet bør kombineres med det digitale læringssporet- f.eks. at elevene går igjennom det digitale læringssporet på forhånd.

Oppvarmingsøvelse: lag en sladderhistorie!

Lag en sladderhistorie! Elevene deler seg i grupper på tre. En begynner med ei setning, neste legger til noe, og sånn går det videre i flere runder i gruppene. Gruppene sammenligner sladderhistoriene til slutt.
Eksempler på «startsetninger»:
Rektor sier skole-start skal være kl. 07.00 hver dag for ungdomsskole-elever.
Ordføreren har uttalt at hele kommunen skal bli mobil-fri for de under 18 år.

Samtale om hva falske nyheter er- og hvordan elevene skal kjenne igjen en falsk nyhet

Start med å ha en samtale med elevene rundt disse refleksjonsspørsmålene:

- *Hva er falske nyheter?*
- *Hvorfor tror dere noen lager falske nyheter?*
- *Hva betyr det å tenke kritisk?*

Definisjon*: Falske nyheter er informasjon som ser ut som ekte nyheter, men som er laget for å villede, manipulere eller tjene penger.*

Noen eksempler:

Falske nyheter som ble produsert i forbindelse med Kong Haralds sykdom og avgang, både om tidspunktet for hans død, og om prosessen etterpå. Les mer om dette og om «klikkfabrikker» andre steder i verden ved å følge denne lenka.

Falske nyheter som sprer feilinformasjon om vaksiner, f.eks. *"HPV-vaksinen gjør at jenter ikke kan få barn senere"*. Denne påstanden har sirkulert internasjonalt og i sosiale medier over flere år, også i Norge. La elevene selv finne informasjon om disse påstandene: om det er reelle studier eller bare personlige historier, og hvordan FHI, WHO og andre offentlige aktører stiller seg til disse.

Falske nyheter hvor politikere utsettes for manipulerte videoer. I dette eksemplet utsettes Ukrainas president Zelenskyj for falske oppslag på sosiale media hvor han anklages for barnedrap. Følg denne lenka for å lese mer om denne saken.

I plenum- hvordan skal vi kjenne igjen en falsk nyhet?

- *Sjekk kilden:*

Hvem har laget nyheten? Er det en kjent og pålitelig nettside?
Hvis det er en ukjent nettside, kan det være lurt å være skeptisk.

- *Les hele saken:*

Ikke stol på overskriften alene – ofte er den laget for å få klikk.

- *Sjekk datoen:*

Er nyheten gammel, men delt som om den er ny?

- *Se etter bevis:*

Er det kilder eller fakta som støtter påstandene?
Hvis det ikke er noen kilder, kan det være et tegn på at nyheten er falsk.

- *Sjekk andre kilder:*

Finnes det andre nyhetskanaler som rapporterer det samme? Hvis ikke, kan det være falskt.

- *Vær skeptisk til bilder og videoer:*

Bilder og videoer kan manipuleres. Bruk verktøy som Google Bildesøk for å sjekke om bildet er ekte.

Forslag til arbeidsoppgave til elevene

Vær en kildekritikkdetektiv

Dere skal finne frem til en «falsk nyhet» som skal etterforskes. Det kan være en «nyhet» på sosiale medier, en internasjonal nyhet, eller noe dere har lest om i norsk medier. Etterforsk systematisk ved hjelp av punktene dere har blitt kjent med. Skriv ned konkrete funn- og gjerne bevis om dere finner det.

Produkt/presentasjon og oppsummering

Produktet kan være en av de to forslagene (eller begge).

1) Lag en Podkast-episode på 5 minutter som avspilles i klassen.

2) Lag en presentasjon som viser hvordan dere går fram for å oppdage falske nyheter.

Presentasjonen skal inneholde:

- En kort forklaring av hva falske nyheter er, og hvorfor dere valgte den saken dere valgte.
- Vise hvordan dere gikk fram for å avsløre dem.
- Beskrive det valgte eksemplet og vise hvorfor det er falskt.

Elevene presenterer oppleggene sine for klassen. Elevene må også gi respons på andre sitt arbeid.

Oppsummering:

- Hva har du lært i dag? Skriv ned to stikkord
- Skriv ned ett spørsmål til det vi har jobbet med i dag
- Kan du bruke det du har lært i dag i andre sammenhenger?